



---

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ**

04 март 2020 ел

**КАРАР**

№ 10

**2020-2024 елларга  
Татарстан Республикасы  
Бөгелмә муниципаль районының  
«Березовка авыл жирлеген»  
муниципаль берәмлегендә кече һәм урта  
эшкуарлык субъектларын үстерүнең  
муниципаль программасы турында**

«Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү, Березовка авыл жирлеген территориясендә кече һәм урта эшкуарлык субъектлары эшчәнлеген өчен уңай шартлар тудыру максатларында карар бирәм:

1. 2020-2024 елларга Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлеген» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерү программасын расларга.

2. Әлеген карарны жирлек территориясендә махсус мәгълүмат стендларында халыкка житкерергә һәм муниципаль берәмлекнең рәсми сайтында урнаштырырга.

3. Әлеген карарның үтәлешен контрольдә тотам.

**Житәкче:**

**Н.Р.Меньшаева**

Татарстан Республикасы  
Бөгелмә муниципаль  
районының  
Березовка авыл жирлеге  
башкарма комитетының  
«04» мартындагы  
10 номерлы карарына  
кушымта

2020 - 2024 елларга Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль  
районының «Березовка авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә кече һәм  
урта эшкуарлык субъектларын үстерү программасы паспорты

Программаның Исеме	Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерү программасы (алга таба- Программа)
Нигез эшләү өчен программа	«Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында " 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль закон»;  «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында " 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон»
Программаны Эшләүче	Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлеге башкарма комитеты
Программа чараларын башкаручылар	Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлеге башкарма комитеты
Программаның төп максатлары	- Бөгелмә муниципаль районының " Березовка авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын үстерү һәм аларның социаль-иқтисадый бурычларын хәл итүдә ролен арттыру өчен уңай шартлар тудыру ;;  - кече һәм урта эшкуарлык субъектларының көндәшлеккә сәләтлелеген тәэмин итү;

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- муниципаль берәмлектә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына ярдәм күрсәтү</li> <li>Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль районының " Березовка авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге башлыгы);</li> <li>- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары санын арттыру;</li> <li>- халыкны эш белән тәмин итү һәм үзмәшгульлекне үстерү;</li> </ul>
<p>Программаны тормышка ашыру вакыты</p>	<p>2020-2024 еллар</p>
<p>Программаның төп чаралары исемлеге</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- кече һәм урта эшкүарлыкны үстерү өчен шартлар тудыру;</li> <li>- кече һәм урта эшкүарлык субъектларына финанс ярдәме күрсәтү;</li> <li>- кече һәм урта эшкүарлык субъектларына ярдәм инфраструктурасы эшчәнлеген тәмин итү;</li> <li>- кече һәм урта эшкүарлык субъектларына мәгълүмати, консультация һәм мөлкәт ярдәме күрсәтү</li> <li>- кече һәм урта эшмәкәрлек өлкәсендә социаль яклау һәм хезмәтне саклау механизмнарын эшләү һәм гамәлгә кертү.</li> </ul>
<p>Программаны тормышка ашыруның көтелгән нәтижеләре</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- кече һәм урта бизнестә эшләүчеләр санын арттыру.</li> <li>- кече һәм урта эшмәкәрлектә уртача хезмәт хакы күләмен урта тармаклы дәрәжәгә җиткерү;</li> <li>- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларыннан барлык дәрәжәдәге бюджетларга салым керемнәрен арттыру</li> <li>- авыл инфраструктурасын үстерү һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшырту;</li> <li>- район икътисадының өстенлекле тармакларында: хезмәт күрсәтү (көнкүреш, төзелеш, ТКХ), авыл хужалыгында эшчәнлек алып баручы кече предприятиеләр өлешен арттыру ягына авылның Кече һәм урта эшкүарлыгының тармак структурасын үзгәртү;</li> <li>- кече һәм урта бизнес оешмалары тарафыннан үзләре җитештергән товарлар, башкарылган эшләр һәм күрсәтелгән хезмәтләр күләмен арттыру.</li> </ul>

Программаны финанслау күләме һәм чыганақлары	Жирлек бюджеты, бюджеттан тыш фондлар акчалары, эшқуарларның үз акчалары һәм жәлеп ителгән инвестицияләр
Программаның үтәлешен контрольдә тоту	Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенә башқарма комитеты

## 1. Гомуми нигезләмәләр

Әлегә Программа «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәгә 209-ФЗ номерлы федераль законнар нигезендә эшләнгән.

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерүгә ярдәм итү мәсьәләләре керә.

«Россия Федерациясендә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәгә 209-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кече һәм урта эшқуарлык субъектларын үстерү өчен шартлар тудыру (алга таба- СМСП) кертелде.

Әлегә программаның максатлары һәм төп бурычлары Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өчен шартлар тудыруга юнәлдерелгән.

Программа Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшқуарлыкны үстерү өлкәсендә максатларга ирешүгә юнәлдерелгән чаралар исемлеген, чараларны тормышка ашыру өчен жаваплы булган финанслау күләмен һәм чыганақларын, эшчәнлекнең нәтижәләлегенә күрсәткечләр билгели.

## 2. Проблеманың эчтәлеге һәм аны программа методлары белән хәл итү кирәклеген нигезләү

Кече һәм урта эшмәкәрлек Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлеген» муниципаль берәмлегендә икътисадый һәм социаль бурычларны хәл итүдә мөһим роль уйный, чөнки яңа эш урыннары булдыруга, кулланучылар базарын товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр белән тәмин итүгә, конкурентлы мохит булдыруга, халыкның икътисадый мөстәкыйльлеген, салым керемнәренә тотрыклылыгын тәмин итә.

Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенә социаль-икътисади үсешенә өстенлекле бурычларыннан берсе-эшқуарлыкны үстерү.

Бүгенге көндә Бөгелмә муниципаль районының Березовка авыл жирлегенә территориясендә 11 шәхси эшмәкәр һәм 6 крестьян-фермер хужалыгы теркәлгән.

Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары эшчәнлегенә төп төрләр: кибетләрдә азык-төлек һәм сәнәгать товарларын ваклап сату, терлекчелек, үсемлекчелек.

Авыл икътисадында кече һәм урта эшқуарлыкның ролен чагылдыручы мөһим күрсәткеч-салым кертеме зурлыгы.СМСП үсешендә тотқарлаучы факторларны проблемалар төркемнәренә бүлүгә мөмкин:

1. матди-техник тәмин ителеш (производство һәм хезмәт урыннары, заманча жиһазлар житмәү яки булмау, персоналның Түбән квалификациясе, эшмәкәр эшчәнлегенә тиешенчә якланылмавы һ. б.);

2. матди-финанс проблемалары:

- предприятиең теркәү өчен капитал алуда кыенлыklar;
- әйләнештәге акча житмәү;
- эшчәнлеген киңәйтү өчен үз акчаларың да, заем акчаларының да житмәве.

Күпчелек СМСП финанс хәленә тотрыксыз булуы һәм акчаларның житмәве аркасында үз үсешен, яңа технологияләр керту, продукциянең һәм хезмәтләрнең сыйфатын күтәрү, озак сроклы инвестицияләрне гамәлгә ашыру, яңа базарларны үзләштерү өчен эчке стимуллардан мөһрүм. Эшмәкәрләрнең төп өлешен кредит һәм заем акчаларын кулланмый, барыннан да элек кирәкле тәмин итү һәм кредит тарихлары булмау аркасында. Традиция буенча коммерция банклары кече һәм урта бизнесны хезмәт күрсәтүдә шактый күп көч таләп итә торган, югары куркыныч һәм чагыштырмача түбән керемле дип саныйлар. Югары кредит куркынычларын банклар эре бизнеска карата югарырак процент ставкалары исәбенә компенсацияләргә тырыша. Шуңа бәйле рәвештә кече һәм урта бизнесны

кредитлау процессы эле массакүлөм булмаган. Моңа икътисадның үсә барган кризисы шартлары китерә.

Күпчелек эшмәкәрләр, идарә итү һәм коммерция карарларын кабул итү өчен, мохтаж мәгълүмат турында төрле аспектлары бизнес алып бару. Кече һәм урта бизнесны мәгълүмат белән тәмин итү проблемасы традицион формаларны кулланып хәл ителергә мөмкин.

Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегә башкарма комитеты кече һәм урта бизнесны социаль стабиллекнең ышанычлы гаранты буларак карый һәм эшқуарлык эшчәнлегенә эшкә сәләтле актив кешеләрне жәлеп итү бурычын хәл итә.

Жирлекнең реаль икътисади потенциалы эле бетмәгән, кече һәм урта бизнеста булган проблемалар аз түгел, аларны эле хәл итәргә кирәк. Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары санын арттыру, кече һәм урта бизнес өлкәсендә халыкның мәшгульлеген арттыру, кече һәм урта бизнес предприятиеләре житештергән продукция күләмнәренә артуы, жирле үзидарә органнары, ярдәм инфраструктурасын барлыкка китерүче оешмалар, ижтимагый берләшмәләр һәм коммерциячел булмаган оешмалар эш-ләрән берләштерү һәм килешеп эшләү. Моның белән бәйле рәвештә, Программа кабул итү зарурлығы туа, ул кече һәм урта эшқуарлыкны алга таба үстерү өчен норматив-хокукый база булдыру, кече һәм урта эшқуарлык субъектларына мәгълүмати, консультация һәм мөлкәти ярдәм күрсәтү, шулай ук контроль процессын оештыру өчен комплекслы гамәлләр планын тәшкил итә.

### **3. Программаның төп максатлары һәм бурычлары**

#### **3.1. Программаның төп максатлары булып тора:**

- Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенә социаль-икътисади бурычларын хәл итүдә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын үстерү һәм аларның ролен арттыру өчен уңай шартлар тудыру;;

- кече һәм урта эшқуарлык субъектларының көндәшлеккә сәләтлелеген тәмин итү;

- Бөгелмә муниципаль районының Березовка авыл жирлегә Кече һәм урта эшқуарлык субъектларына үзләре житештергән товарларны (эшләрне, хезмәт күрсәтүләрне) алга этәрүдә ярдәм күрсәтү);

- кече һәм урта эшмәкәрлек санын арттыру;

- халыкны эш белән тәмин итү һәм үзмәшгульлекне үстерү;

- талантлы яшьләрне һәм потенциал идарәчеләрне ачыклау һәм кече эшқуарлыкка жәлеп итү;;

- кече һәм урта эшкуарлык субъектлары тарафыннан житештерелә торган товарлар (эшләр, хезмәт күрсәтүләр) өлешен арттыру);

- барлык дәрәжәдәге бюджетларның салым керемнәрендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары тарафыннан түләнгән салымнарның өлешен арттыру.

3.2. Куелган максатларга ирешү өчен хәл итәргә кирәк булган бурычларны:

- Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенең Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына ярдәм инфраструктурасын үстерү;;

- конкурентлылык сәләтен һәм кече һәм урта эшкуарлыкның инвестицион жәлеп итүчәнлеген арттыру;;

- ижтимагый һәм профессиональ оешмаларның һәм эшмәкәрләрнең берләшмәләренең ролен көчәйтү;

- район икътисадының өстенлекле тармакларында кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә булышлык күрсәтү: инновация эшчәнлеге; хезмәт күрсәтү (көнкүреш, төзелеш, ТКХ); сәнәгать-халык кулланышы товарлары житештерү, азык-төлек (сөт, ит), һөнәрчелек, милли һәм мәдәни үзенчәлекләренә исәпкә алып;; авыл хужалыгы (крестьян (фермер) хужалыклары, авыл хужалыгы продукциясен эшкәртү);

- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына мөлкәти ярдәм күрсәтү;

- Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлеге территориясендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм инфраструктурасын барлыкка китерүче оешмаларга һәм кече һәм урта эшкуарлык субъектларына мәгълүмати ярдәм күрсәтү;

- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына консультация һәм оештыру ярдәме күрсәтү;

- торак-коммуналь өлкәдә, төзекләндерү өлкәсендә, ремонт-төзелеш эшләрендә, жәмәгать туклануы һәм башка өлкәләрдә муниципаль заказларны үтәүгә кече һәм урта эшмәкәрлекне жәлеп итү.

Программаның бурычлары аның ахыргы максаты белән билгеләнә һәм эшкуарлык эшчәнлеген активлаштыруга, яңа эш урыннары булдыруга һәм эшкуарлыкка жәлеп ителгән киң катлам халыкның тормыш дәрәжәсен күтәргә ярдәм итә торган уңайлы мохит булдырудан гыйбарәт.

#### **4. Программаның төп принциплары**

Программаның төп принциплары түбәндәгеләрдән гыйбарәт:

- СМСП ярдәме күрсәтүне сорап мөрәжәгать итүнең гариза бирү тәртибе;
- СМСП ярдәме инфраструктурасының һәркем өчен мөмкин булуы;
- программа белән каралган критерийларга туры килә торган СМСПдан тиешле программаларда катнашу өчен бертигез файдалану.;
- "Конкуренцияне яклау турында" 2006 елның 26 июлендәге 135-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән таләпләрне үтәп ярдәм күрсәтү»;
- ярдәм күрсәтү процедураларының Ачыклығы.

## **5. Программаны тормышка ашыру вакыты**

Программаны тормышка ашыру срогы-202024 еллар.

## **6. Ярдәм күрсәтү турында Кече һәм урта эшкуарлык субъектларының мөрәжәгатьләрен карау тәртибе**

24.07.2007 ел, №209-ФЗ Федераль законда каралган рәвешләрдә аларга ярдәм күрсәтүгә дөгъва кылучы кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары язма рәвештә яисә электрон документ рәвешендә Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенең жирле үзидарә органнарына мөрәжәгать итәләр.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм күрсәтүне сорап мөрәжәгать иткәндә "Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү турында"24.07.2007 ел, № 209-ФЗ Федераль законның 4 статьясында билгеләнгән шартларга туры килүен раслаучы документлар тапшырылырга тиеш.

Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары тарафыннан кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларының мөрәжәгатьләре 30 көнлек срокта карала.

Кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм күрсәтү турында мөрәжәгать буенча кабул ителгән карар кабул ителгәннән соң биш көн эчендә хәбәр ителергә тиеш.

Законнарда билгеләнгән очракларда кече һәм урта эшкуарлык субъектларына ярдәм күрсәтү конкурс нигезендә гамәлгә ашырыла. Конкурсларны оештыру һәм үткәрү Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлегенең жирле үзидарә органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына субсидияләр бирү шартлары һәм тәртибе Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл жирлеге жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.



## 7.Программа чаралары системасы

Программа чараларын тормышка ашыру 2020-2024 елларга Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерү программасы кысаларында жирле бюджет, бюджеттан тыш фондлар, эшмәкәрләрнең үз акчалары, инвестицияләр жәлеп итү шартларында гамәлгә ашырыла.

Программа чаралары Программа тарафыннан билгеләнгән бурычлар нигезендә эшләнгән.

### Чаралар исемлеге

#### Татарстан Республикасы Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларын үстерү программалары

№	Чараның исеме	Гамәлгә ашыру срогы	Финанслау чыганагы	Финанслау күләме (мең сум).					Башка-ручылар
				2020	2021	2022	2023	2024	
1. Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү өчен шартлар камилләштерү									
1.1	Кече һәм урта эшкуарлык субъектларын үстерү һәм аңа ярдәм итү мәсьәләләрен җайга салучы муниципаль норматив-хокукый базаны булдыру	2020-2024 еллар дәвамында	Финанслау таләп ителми	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты
1.2	Муниципаль заказны урнаштыруда кече эшкуарлык субъектларының катнашуы мониторингы	даими	Финанслау таләп ителми	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты
1.3	Кече һәм урта эшкуарлыкны үстерү мәсьәләләре буенча аларның фикерен исәпкә алу максатында коммерциячел булмаган оешмалар, Эшкуарларның ижтимагый берләшмәләре белән үзара	Кирәк булганда	Финанслау таләп ителми	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты

	хезмэттэшлек								
1.4	Программа кысаларында ярдәм алуучы кече һәм урта эшкуарлык субъектлары реестрын формалаштыру һәм алып бару	даими	Финанс лау таләп ителми	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты
1.5	Шәхси ярдәмче хужалыклар, крестьян-фермер хужалыклары һәм башка авыл хужалыгы товар житештерүчеләре житештерә торган эзерләү продукциясе эшчәнлеген үстерү	2021 елның 3 кварта лы, 2024 елның 3 кварта лы	СМСП чара- лары	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты

	2.Бөгелмә муниципаль районының «Березовка авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына ярдәм итү инфраструктурасы эшчәнлеген тәэмин итү. Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына мәгълүмати, консультация һәм мөлкәт ярдәме күрсәтү								
2.1	Кече һәм урта эшмәкәрлек субъектларына консультацион ярдәм күрсәтүне гамәлгә ашыру һәм үстерү	даими	Финанс- лау таләп ителми	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты
2.2	Эшкуарлыкка кредит бирү шартлары белән программаларны яктырту	даими	Финанс- лау таләп ителми	-	-	-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты
	3. Кече һәм урта эшкуарлык өлкәсендә социаль яклау һәм хезмәтне саклау механизмнарын эшләү һәм гамәлгә кертү								
3.1	Хезмәтне саклау буенча эшләрне оештыру мәсьәләләрендә консультация-методик ярдәм	Кирәк булган да	Финанс- лау таләп ителми	-		-	-	-	Авыл жирлеге башкарма комитеты

## **8. Программа белән идарә итүне оештыру (программаны тормышка ашыру механизмы)**

Программаны тормышка ашыру механизмы-билгеләнгән нәтижәләргә ирешүне тәмин итә торган сроклар буенча координацияләнгән, җаваплы башкаручыларга программалы чаралар системасы.

Программаның заказчысы-Бөгелмә муниципаль районының Березовка авыл җирлеге башкарма комитеты, аның бурычына Программа чараларын башкаруны оештыру һәм башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген координацияләү керә.

Программа чараларын үтәү «Россия Федерациясендә кече һәм урта эшкүарлыкны үстерү турында» 2007 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

## **9. Программаны тормышка ашыру барышын контрольдә тоту**

Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл җирлеге башкарма комитеты һәм Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл җирлеге Советы программаны тормышка ашыруның барышын һәм бүлеп бирелә торган акчаларны үзләштерүне контрольдә тоту.

Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл җирлеге башкарма комитеты ел саен Бөгелмә муниципаль районы Березовка авыл җирлеге Советына Программаның үтәлеше турында хисап бирә.

## **10. Программаның социаль-икътисадый нәтижәләгән бәяләү**

Программаны гамәлгә ашыру авылда икътисадый һәм социаль вәзгыятькә уңай йогынты ясап, инвестицион климатны яхшыртуга, авыл инфраструктурасын үстерүгә, кече һәм урта эшкүарлык субъектларының көндәшлеккә сәләтлелегән арттыруга һәм күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатын яхшыртуга ярдәм итәчәк.

Программаны тормышка ашыру кысаларында кече һәм урта бизнес секторында халыкның тотрыклы эш белән тәмин ителешен тәмин итү, авылда кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары санын арттыру, Бөгелмә муниципаль районының Березовка авыл җирлеге бюджетына кече һәм урта эшкүарлык субъектларынан салым һәм салым булмаган керемнәрне арттыру күздә тотыла.

2020-2024 елларга программа нәтижәләре булырга тиеш:

- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары санын арттыру;

- кече һәм урта эшмәкәрлек субъектлары хезмәткәрләренә исемлек буенча уртача санын арттыру;

- кече бизнес оешмалары тарафыннан үзләре житештергән товарлар, башкарылган эшләр һәм күрсәтелгән хезмәтләр күләмен арттыру